

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на
образователната и научна степен „Доктор“

Автор: редовен докторант Илия Пламенов Митков

Тема: **Развитие и съвременно състояние на ледниковия и криогенния релеф в
изградените от мрамори части на Пирин**

Рецензент: Проф. д-р Ангел Сергиев Велчев – пенсионер от СУ „Св. Климент Охридски“

Настоящата рецензия ми бе възложена от научно жури, назначено със заповед на декана на Природо-математическия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“ – Благоевград.

Дисертацията на докторанта е разработена под ръководството на научен ръководител доц. д-р Емил Гачев.

I. Общи бележки

Предложената ми за рецензиране дисертация на докторанта Илия Митков от катедра „География, екология и опазване на околната среда“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“ разглежда един твърде интересен проблем в регионален аспект, касаещ важни физикогеографски въпроси на един слабо изследван и недостатъчно добре проучен район от „Национален парк Пирин“.

Дисертацията е разработена на 239 страници – текст и приложения, от които 205 стр. текст, 17 стр. – използвана литература със 170 заглавия – на кирилица 47, на латиница 119 и 4 интернет заглавия, и 8 фигури извън текста.

В текста са поместени 21 таблици и 108 фигури, включващи фотоматериали, профили, картни приложения, сателитни снимки, последните както за онагледяване на анализирания материал, така също за анализ и обобщение на разгледаните проблеми.

Дисертацията е разработена в 5 раздела и завършва с обобщение на резултатите и заключение. Тук е мястото да подчертая, че така избраната и формулирана тема е напълно дисертационна и е разработена добре от автора. Има завършен вид. Към дисертацията са приложени автореферат – разработен на 52 страници текст, таблици и фигури, и четири публикувани научни труда по темата на дисертацията. Съдържанието на автореферата напълно отговаря на дисертационния труд, а публикациите са по темата на дисертацията.

Рецензираната дисертационна тема е твърде интересна и актуална, както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект. Тя разглежда територии от Пирин, които са тясно свързани с развитието на туризма в Разложката котловина, с нарастването на нуждата за резервиране на територии за зимни спортове и други видове дейности, а същевременно това са дялове от резервирани територии към националния парк, които имат свършено друго предназначение.

II. Анализ на разработвания в дисертационния труд проблем. Актуалност и конкретни задачи.

Регионалните геоморфоложки изследвания в един район, силно натоварен с рекреационна дейност и същевременно защитен от закона като природна забележителност – национален парк имат важно значение на настоящия етап за рационалното природоползване и защита. Разработването на регионална екостратегия предполага създаването на проекти за използването и опазването на природните ресурси. А тяхната разработка без отчитане на настоящата геоморфоложка обстановка и нейното научно обосновано прогнозиране в дългосрочен план е невъзможно.

На тази база е формулирана целта на изследването - „да се изясни в детайли структурата на ледниковия и криогенния релеф и де се разкрият основните особености на съвременната и палеодинамика на морфогенетичните процеси“. На тази база се поставят за разглеждане и решаване на 8 основни задачи, включващи изследване на реликтния глациален релеф, проявата на съвременните морфодинамични процеси в карстови територии и при съвременни климатични условия, за създаване на една надеждна прогноза за бъдещото развитие на природната среда. Веднага трябва да заявя, че целта е изпълнена, конкретните задачи са изпълнени и разработената тема е решена успешно, чрез разглеждане на основни въпроси, като изучаване на ледниковия, глациокарстовия и криогенния релеф върху мрамори, включително и съвременното му състояние, както и неговото възникване и развитие, обусловено в значителна степен от климатичните изменения през плеистоцена и холоцена. Особено важно място е отделено на ролята и значението на морфографските особености и тектонската обработка на изследвания район.

III. Познава ли докторантът състоянието на проблема и как оценява литературния материал?

В първите глави на дисертационния труд авторът системно и задълбочено навлиза в същността на разглеждания проблем, като прави достатъчно пълна и изчерпателна ретроспекция на досегашните публикувани изследвания и ги оценява критично. От този анализ той извлича най-ценното и необходимото, като теория и методология и на тази основа разработва проблемите на собствените си изследвания, разбира се прилагайки и нови методи, разработвани от чужди автори, с което обогатява нашата геоморфоложка наука. Тук само ще отбележа, че в литературната справка пропуска някои заглавия, които би следвало да използва при своя анализ. Като пример ще посоча изследването проведено от Т. Ненов за реликтните залеждания в долината

на Бъндерица и Глазне, или недооценка на вижданията на Гловня и други за криогенния релеф, развит при планински условия.

В темата правилно е избрана методиката в основата, на която лежи структурно-морфоложкия анализ, обогатен от докторанта с редица нови методи, вграждайки в нея и ролята и значението на палеоклиматите, включително и ролята на съвременните климатични условия и тенденциите в изменението им във времето и пространството на настоящия етап от развитието на природната среда и ролята на човека в тези процеси. Тук бих желал да обърна внимание на използването на космически и други фотоматериали, картографски интерпретации в разработката, с което се обогатява морфоложкия анализ и се онагледяват определени изводи и заключения. В дисертационния труд детайлно са анализирани редица доказателствени материали, събрани от лични теренни изследвания и заложили стационарни с ограничен срок наблюдения, добре интерпретирани в геоморфоложкия анализ за района. Този материал е систематизиран и картографиран в редица дигитални, карти, профили и фото материали, и достатъчно добре анализирани в текстовата част на разработката. Събраната информация и направеният анализ се явяват много добра основа за достатъчно точни научни изводи и обобщения.

IV. По-важни научни и научно-приложни приноси

Всичко казано до тук ми дава основание да обобщя приносните моменти в дисертационния труд на Илия Митков по начин много близък на неговия, даден в автореферата на дисертацията:

1. Извършено е детайлно геоморфоложко изследване и детайлна картировка на мраморния дял на Пирин, с разработка на морфоложка карта на различните типове релеф;
2. Разработена е нова хипотеза за стадиалната деглациация;
3. Разработена е нова методика за реконструкция на глациалния релеф и е адаптирана чужда методика за изследване на физическото изветряне
4. Допълнени са резултатите от многогодишните микроклиматични и глациоложки изследвания в района на Северен Пирин. Доказани са стойностите на определени екзогенни процеси, оказващи влияние върху съвременната морфодинамика, въпреки непълния цикъл (11 или 22 – 33 годишен период) за извличане на точни характеристики на обективно съществуващите процеси.

Така обобщени приносните моменти, по мое мнение покриват напълно всички наукометрични показатели за една съвременна дисертация. На практика достиженията на дисертанта могат да се охарактеризират с висока значимост в научно и научно-приложно отношение, отворени са за бъдещи изследвания и усъвършенстване и са пригодни за използване от ръководството на Национален парк Пирин и за планово изграждане на материалната база на курортните комплекси на Банско и Разлог.

От представените материали по защитата, може да се направи извода, че дисертационния труд и приносите са лично дело на дисертанта.

V. Други въпроси, по които рецензентът счита, че следва да вземе отношение

Бих желал да поставя някои въпроси касаещи проблеми на дисертационния труд за обсъждане и за уточнение в бъдещи разработки, които неминуемо следва да се появят във връзка с приложението на настоящето изследване.

- В редица цитирани разработки, на които се обляга дисертантът, се разглеждат дискуссионни въпроси или са застъпени тези, които будят съмнение за достоверност. Би следвало дисертантът да ги приеме с известна доза критичност.

Пример : Разработките на Попов и Лименберг, на Ив. Чолеев, на Анг. Велчев, Кендерова и др., за броя на заледряванията, площта, която са заемали и кое е максималното заледряване, възприето от Кумман. По мое мнение датировката само по един метод може да доведе до грешни резултати. Според ст. н. с. Аненская, морената на циркусния праг на долното езеро в Мусаленския циркус има възраст 12-14 х. г. БП, а Кумман дава почти такава възраст на крайната морена на Бели Искър.

- На второ място бих поставил въпроса за циркусните стъпала. Те не са ли остатък от различни етапи на плейстоценските заледрявания, както твърди К. П. Герасимов или проблема за вложните трогове загатнат и от Ив. Чолеев в Пирин и др.
- На трето място бих желал да поставя въпроса за общите закономерности в развитието на природната среда, разгледани от редица руски и западни автори, т.е. за климатичните оптимуми и минимуми. В случая не се ли преувеличава ролята на фаза – „фернау“, т.е. малкия ледников период.

Поставените въпроси за уточняване, допълнения и в определен смисъл и критични бележки, в никакъв случай не намаляват научната стойност на дисертацията, а целят поставяне на различни въпроси за научна дискусия.

VI. Препоръки за бъдещо използване на научните и научно-приложните приноси

Изхождайки от убеждението, че всички представени материали, включително и автореферата, и публикуваните трудове по дисертацията, както и приносите в дисертационния труд са лично негово дело, могат да бъдат използвани в различни направления в живота на нашата страна. На първо място по-нататъшната работа за изследване на глациалния, криогенния, карстовия и ерозионно-денудационния релеф във високите части на нашите планини. Работата ще бъде полезна и при разработка на териториално-устройствените планове на селищата в района на Разложката котловина. Не на последно място, тя ще бъде полезна и при решаването на редица проблеми, с които непременно ще се сблъсква управлението на Национален парк Пирин.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От направения анализ на дисертационния труд, ясно проличава, че Илия Пламенов Митков е усвоил достатъчно добре принципите и методите на регионалния геоморфоложки анализ, натрупал е значителен обем от знания и опит за провеждане на

самостоятелни структурно-геоморфоложки и морфодинамични изследвания. В своите научни изследвания прилага необходимите методологични подходи за научни проучвания, включително и внедряване на нови методи в науката. Убедителни доказателства за това са получените научни резултати за изясняване на различните типове релеф, обект на изследване, както и разработените многобройни картни приложения и фотоси, приложени в дисертационния труд и автореферата.

Всичко това ми дава основание убедено да препоръчам на уважаемото жури, да присъди на Илия Митков образователната и научна степен „Доктор“, по научно направление 4.4 Науки за Земята.

РЕЦЕНЗЕНТ :

(проф. д-р Ангел Велчев)

07.12.2019 г.

София